

CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŠ.

WYCHODZIĆ DWA RAZY Ź MIESIAC.

REDAKCYJA i ADMINISTRACYJA:
WILNIA,
(Wilno) zawul. św. Mikaja, 8 - 3.
Adčynienija ad 9 da 12.

„CHR. DUMKA“ KAŠTUJE:
na hod . . . 5 zał.
na paŭhodu 2,50
na 3 mies. 1,25
na 1 „ 0,50

ABWIEŠTKI ŽMIAŠČAJUCCA
tolki na apošniaj bačynie i kaštujuć:
celaja bačyna 50 zał., ¹/₂ bačyny
25 zał., ¹/₄ bačyny 10 zał., ¹/₈ ba-
čyny 5 zł.

Archidyecezalny synod i biełarusy.

Synodam u žyćci kaścielnym zawiecca sabrańnie dyecezalnaha duchawienstwa dzieła razhladu patreb katalickaha žyćcia i dzieła adpawiednych pastanoŭ. Dyecezalnija synody razhladajuć zwyčajna nadużyćci, jakija zawialisia Ź žyćci jak wiernych, tak i duchawienstwa, radzić nad sprawaj padniaćcia maralnaści, nad uzmacnienniem kaścielnaj dyscypliny i ahułam nad sprawaj padniaćcia i ażyuleńnia Ź dyecezii katalickaha žyćcia.

Na synod zaklikaje biskup zwyčajna toje duchawienstwa i takim sposobam, jak heta pakazana Ź kaścielnym prawie, choć moža jon takža paklikać na synod i taho z duchawienstwa, kaho sam uwažaaje za patrebna.

Na synodzie hałoŭnaj asobaj i prawadaŭcam jość tolki biskup, a Źsie inšyja žjaŭlajucca tolki jahonymi daradčykami.

Pawodle kananičnaha prawa Ź kožnaj dyecezii synody pawinny adbywacca abawiazkoma raz u dzieściad hadoŭ, a mohuć i čaściej, u mieru patreby.

Woš-ža hetaki synod Wilenskaj dyecezii adbudziecca sioleto Ź Wilni 10, 11, i 12 lipnia. Apošni hetki synod u Wilenskaj dyecezii, dzia-kujučy niaspryjajučym na čaściejšyja synody palityčnym warunkam, adbyŭsia aź 1744 h. za časaŭ biskupa J. Zienkowiča.

Cikawa tut adznačyć, što pieršaj pastanowaj henaha synodu była nastupnaja: „kab probaščy, ci ich pamocniki wykładali narodu katechizm kožnuju niadzieľu i świata, prad sumaj i z usim narodom hołasna adhawarywali paciery Ź narodnaj mowie“. (Ks. W. Przył-gowski — Żywoty biskupów wileńskich, t. III, str. 154). Jasna, što hetaj narodnaj mowaj jość taja mowa, jakoj narod karystaŭsia. Znača — dla biełarusaŭ było tady pastanoŭlena kary-stacca Ź kaściele mowaj biełaruskaj.

Niazwyčajna wymoŭnym dokazam taho, što pad słowam narodnaj mowy Ź pastanowach

synodu z 1744 h. naleža rozumieć tak-ža i mo-wu biełaruskuju, — służyć pastyrski list Wi-lenskaha biskupa sufrahana J. Cywinskaha, ki-rujučaha Wilenskaj dyecezijaj pa śmierci bis-kupa A. B. Klongiewiča. U liście henym, wy-danym 15 kastryčnika 1845 h. — heta sto ha-doŭ pašla synodu 1744 h. — čytajem dasłoŭ-na: „u nawučańni, jakoje pawinna adbywacca nia Ź inšaj mowie, jak tolki Ź mowie tej, ja-kuju Źżywajuć miascowyja parafijanie, kab nia Źżywać prastackich i hrubijanskich wyraże-niaŭ“ i t. d. (Ks. Ad. Stankiewicz — Rodnaja mowa Ź świątyniach, str. 189). Woš-ža biskup Cywinski nia moh nia wiedać ab pastanowie synodu z 1744 h. što da narodnaj mowy Ź ka-sciele i nia moh ab mowie, „jakuju Źżywajuć miascowyja parafijanie“, a znača i ab biełaru-skaj, kłapacicca bołš, jak jahony papiarednik, żywučy sto hadoŭ prad im.

Tuju-ž staradaŭnuju tradycyju Wilenskaj dyecezii što da Źżywańnia narodnaj mowy Ź kaściele, wynikajučuju z žyćciowaj patreby, pačwierdzili, jak wiadajem, Wilenskija biskupy: Edw. Ropp (1917) i św. pamiaci J. Matulewič († 1927).

My biełarusy kataliki, z pryčyny Wilen-skaha synodu, jaki maje adbycca, jak uspom-niena wyšej, u pačatku lipnia siol. hodu, pry-paminajem hetaja rečy, bo duža žadajem, kab sprawa biełaruskaj mowy Ź kaściele na hetym synodzie znajšla sabie tak-ža naležnaje miesca.

Sprawa heta, jak widzim, była aktualnaj na synodzie Wilenskim hadoŭ tamu 187, u ča-sie, kali narod biełaruskij jašče pierazywaŭ swoj zanepad, dyk tym bołš sprawa heta pa-winna być aktualnaj siańnia, kali narod hetaj, pašla doŭhaj śpiački, budzicca da świedamaha narodnaha žyćcia.

Biełarusy kataliki, jakich u džwioch dye-cezijach — Wilenskaj i Pinskaj znachodzicca da adnaho miljona, naležać, praŭda, da Kata-

LEKCYJA I EWANELIJA NA NIADZIELU III
WIALIKAHA POSTU.

I.

Braty, budźcie naśladoŭnikami Boža, jak dzieci darahija, i chadźcie ŭ lubowi, jak i Chrystus użlubii nas i wydaŭ samoğa sabie za nas na dar i achwiaru Božu dziela pryjemnağa pačchu. A raspusta i ŭsialakaja niačystaść, abo praławitaść, niachaj ani ŭspaminajecca pamiż wami, — jak wypadaje światym, — abo brydota, abo durnağa hutarka, abo śmieški, što nie naležać da rečy, ale bołš padziaki. Bo heta majecie wiedać i rozumieć, što kożny raspuśnik, abo niačysty, abo praławity (što jość bałwachalstwam), nia maje naśледztwa ŭ wałdarstwie Chrystusa i Boža. Niachaj ničto was nia zwodzić pustymi sławami, bo praz heta prychodzić hnieŭ Boży na synoŭ niedawierstwa. Dyk nia budźcie-ż ichnymi ŭčaśnikami. Bo wy byli niekali ciemraj, a ciapier światłom u Hospadzie. Pastupajcie, jak syny światła, bo

lickaha Kaściola, ale, śmiejem ćwierdzić, bołš naležać da Jaho ciełam, jak dušoŭ. Čużaja polskaja mowa ŭ kaściele, addaŭna nakinutaja bielarusu polskaj palitykaj, spyniaje lot duży bielaruskaj da Boha.

Na wialiki žal, naskolki pamiatujem, adbyŭšysia letaš synod dyceezii Pinskaj, sprawu hetu paminuŭ moŭčki. Niachaj-ža ŭ imia Katalickaj Chrystowaj Praŭdy nie paminie jaje synod archidyceezii Wilenskiej...

plod światła jość u kożnaj dabracie i ŭ sprawiadliwaści i ŭ praŭdzie. (Efez. 5, 1-9).

II.

U heny čas Jezus wyhaniaŭ djabła, a heny byŭ niamy. I kali wyhnaŭ djabła, niamy praławaryŭ i dziwiŭsia narod. A niekatoryja z ich skazali: jon wyhaniaje djabłaŭ siłaj djabelskaha kniazia Belzabuba. Inšyja-ż spakuśwajučy, damahalisia ad jaho značu z nieba. Ale jon, wiedajučy ich dumki, skazaŭ im: kożnaje carstwa, padzielena samo ŭ sabie, budzie spustošana i dom na dom zawalicca. Kali-ż i djabal nia ŭ žłodzie sain z saboj, — jak astoičca jahonaje carstwa? — bo wy każecie, što ja siłaj Belzabuba wyhaniaju djabłaŭ. Kali-ż ja siłaj Belzabuba wyhaniaju djabłaŭ, — to čyjej siłaj wyhaniajuć ich syny wašyja? Dziela hetağa jany buduć suddziŭnymi wašymi. Ale kali ja palcam Bożym wyhaniaju djabłaŭ — sapraŭdy pryjšło da was waładarstwa Božaje. Kali mocny ŭzbroiŭšysia ścieraŭ dom swoj, — u biaspiečnaści majemaść jaho. Ale kali macniejšy za jaho, napaŭšy pieramoža jaho, — zabiare ŭsio arużža jaho, na katoraje jon spadziawaŭsia i razdać zdabytak jaho. Čhto nie sa mnoj — toj prociŭ mianie i čto sa mnoj nia zbiraŭ, toj raskidaje. Kali duch niačysty wyjździe z čaławieka, — chodzić pa miasocch biazwodnych, šukajučy supakoju i, nie znajšoŭšy, kaža: wiarnusja ja ŭ swoj dom, adkuł wyjšaŭ. I pryšoŭšy, znachodzić jaho wymieciemym i prybranym. Tady idzie, biare z saboj siem druhich duchaŭ boršych za sabie i ŭwažoŭšy żywuc tam.

Światy Rym.

5)

8. Pieraśled.

Adnym z najbolšych zdareńniaŭ, jakija pierazywaŭ naś światy Kaściol ŭ swaim samym pačatku, jość pieraśled, što trywaŭ nia hod, nia dwa, ale z pierarywami praz try stałecća. Heta byŭ čas, u jakim nasleńnie Chrystowa, skroplenaje krywoju mučanikaŭ, razrastałasia, kab paźniej zakrasawać u poŭnaj swajej krasie. Woś-ža hlaniem na historyju hetaha pieraśledu.

Pažar Rymu za Nerana, jak užo ab hetyn wyżej my ŭspaminali, byŭ pačatkam straśnych krywawych pieraśledaŭ. Ziarniatka nawuki nowaj — Waładarstwa Božaha na ziamli — patrabawała wialikaj rasy-krywi, kab mahło zapuścić kareńčyki, przyć u celaju ludzkaść. Čamu? — mo čto spytaŭ, — nawuka-ż Chrysta była tak prostaja, pieknağa, zrazumiełaja! Praŭda, ale dziela światu, što byŭ aputany ciemrami i fałšam, jana była nadtaž dziŭnoŭ i niezrazumiełaj. Pahanin nia moh zrazumieć, jak heta lubić niawolnika swajho i ŭwažać jaho za brata, jak darawać kryŭdu worohu i jak sabie niešta admowić i paŭstrymacca nia wiedama dziela čaho. I woś blaħučy za ščaściem, što pahanina nikoli nie mahło zadawolić, nia hledziačy na kryŭdu i ślozy inšych, — usio, što jamu sapraciŭlałasia, što sta-

jała na darozie, što lepšaje, piakniejšaje, čyściejšaje ad jaho maralna, usio toje jon wysmielwaŭ, pahardžaŭ i nať pieraśledaŭ. Da hetaha jšče dałučyłasia złość i niezrazumiełość ludzkaja, što pašyrała niedarečnyja i niesprawiadliwyja pahaloški i danosy ab chryścijanach, jak worahach ludzkaści, čaraŭnikach, zaboŭcach i t. d. A tuť jašče pažar Rymu dałučyŭsia, pryčyna jakoha iznoŭ była kinuta na chryścijan. Woś iz usiaho hetaha paustaŭ straśny pieraśled, što trywaŭ ad Nerana da Kanstantaha (64 h. — 313). Na hetyja try stałecća bylo 129 hadoŭ pieraśledu i 120 hadoŭ spakoju. Ale hlaniem krychu bliżej.

U pieršym stałecći Neran byŭ pieršy, što wyciahnuŭ mieč prociŭ chryścijan i praśledawaŭ ich nadtaž dzika. Muki tak straśnyja byli, što aź samym pahancam rymlanam wydawalista zaciažkimi (Tacyt XVI). Heta byŭ pačatak wialikaha pieraśledu pa ŭšiej rymskaj imperyi. Pa straśnych ihryščach u sadoch Watykańskich relihija chryścijanskaja była zabaroniłena prawam (Sulpitius Sewerus). Tady ŭrady pačali šukać chryścijan i znajšoŭšy, kali heta byŭ rymski hramadzianin — ścinali jamu haławu, kali-ż nia rymski hramadzianin — dyk inšaj śmierciej kerali. Pa śmierci Nerana ŭpali ŭsie jaho prawy z wynatkam adnaho — heta pieraśledu na chryścijanaŭ (Tertuljan, ad nationes 1,7). Za cez. Wespazijana i Tytusa bylo spakojna. Domicijan pa-

TAMAŠ KEMPIJSKI.

Śledam za Chrystusam.

Z łacinskaj mowy pierakłaŭ
Dr. St. HRYNKIEWIČ.

R a z d z i e ł X.

Ab udziačnasci za łasku Bożuju.

1. Čamu šukaješ ty adpačynku, kali naradziusia dzieła pracy?

Pryhataŭlajsia ty bołš da ciarpliwaści, — čymśia da paciechaŭ, bołš kryž niaści, — čymśia wiesialicca.

Chto-ž z ludziej hetaha świetu nia achwotna pryniaŭ-by paciechi i radaści duchowaj, kali-b zaŭsiody možna było jaje atrymac?!

Bo wialikšyja duchowija paciechi za ŭsie sałodaści świetu i roskašy cieła. Bo ŭsie henya roskašy świetu abo marnyja, abo soramnyja.

Duchowija-ž radaści sapraŭdy pryjemnyja i dastojnyja, z cnotaŭ jany pačalisia i sam Boh daje ich čystym dušam.

I bywaje apošniaja dola taŭo čaławieka horšaj za pieršuju. I zdaryłasia, što kali jon ɓawaryŭ ɓetaje, adna žančyna adazwałasia z narodu i skazała jamu: bahasłaŭlenaje tona, što ciabie nasila i ɓrudzi, što ty ssaŭ. A jon skazaŭ: peŭnie-ž, ale bahasłaŭlenyja j tyja, što słuchajuć słowa Boŭaŭ i wypaŭniajuć jaŭo. (Łuk. 11, 14-28).

čau! Iznou wajnu, tasujučy neranoŭskija prawy; adnak heny pierasłed nia byŭ taki strašny, jak pieršy.

Druhoje stalećcie pačynajecca dzieła chryścijan nowym prawam Trajana. Woš Plinijuš, gubernatar rymski ŭ Bitynii (Azija mienš.), pytaje ŭ imperatora, što jon maje rabić z chryścijanami: uslich karać śmierciaj — nadtaž ich mnoha, nie čapać ich — nia wiedama, što budzie. Ale winy jon u ich nia bačyć, bo „žbirajuca ŭ naznačena dzieł prad uschodam sonca, piejučy pieśni na chwału Chrysta"... Tady imperatar jamu adpiswaje: „Chryścijan nia treba šukać, a tych, na jakich buduć danosy i jakija na sudiže nať pad mukami nia wyrakuca swajej wiery — karać śmierciaj. Danosaŭ biazimiennych nie pryjmac.“ Ab hetym prawie Tertulijan, wialiki abaronca chryścijanŭ, piša: — dekret u sabie suplarenčny: kali nia šukać chryścijanaŭ — značyć jany nia winawatyja, a daniesienych karać — značyć zabiwac nia winawatyh.

Za Hadryjana i Antonina Pija ŭsio idzie starym paradkam. Bačym adnak maľuju abaronu chryścijan u tym, što Hadryjan wydaje zahad prokonsulu Minuciju Fundanu, u jakim pad ciežkimi karami zabaranjae fałšywyja danosy (Just. Apol. 1,68). Za panawańnia Marka Aureleha pierasłed uzmahajecca pod upływam prostaha naro-

Henymi adnak paciechami nihto nia moŭa karystacca pawodle woli swajej, bo čas wolny ad spakusy karotki bywaje.

2. Fałšywaja swaboda rozumu dy zanađta wialikaja samapeńnaść duŭa spyniajuć henya niabiesnyja nas adwieđwańni.

Boh dobra robić, dajučy łasku paciechi; ɓłaha čaławiek robić, kali nia ŭsio tasuje da Boha i nie za ŭsio dziakuje Jamu.

I tamu dary łaski nia mohuć zaŭsiody na nas spływać, što nia ŭdziačnyja my ich Daŭcy i nia ŭsie hetyja dary adnosim da ich pieršapačatnaj krynicy.

Zaŭsiody łaska dajecca tamu, chto z pađziakaju jaje prymaje; zwyčajna Boh adbiraje jaje tamu, chto pyšnica, a daje pakornamu.

3. Nie chaču ja paciechi, jakaja adabrała-b ad mianie ŭal za hrachi i nie ŭadaju zachopleńniaŭ ducha, jakija prywiali-b mianie da pychi.

Bo nia ŭsio, što wialikaje—światoje, nia ŭsio sałodkaje — dobreje, nia ŭsiałakaje la-tucieninie — čystaje, nia ŭsio nam darahoje — miłaje Bohu.

Achwotna prymaju łasku, dziakujučy jakej što-raz ja pakarniejšy i bajaŭliwiejšy i chutčejšy da wyračennia samoha siabie.

Nawučany daram łaski i daznany zhubaju jaje — nie pašmieje ŭsio dobreje sabie prypiswac, a chutčej pryznawacca budzie, što jon ubohi i nahi.

Addaj Bohu, što Boŭaje (Mat. 22, 21); swajo zabiraj sabie, heta znača: Bohu dziakuj

du, jakoha dzikaści ŭrady abo nie mahli, abo nie chacieli paŭstrymac. Majem strašennyja przykła dy hetaha pierasłedu ŭ Smirnie i Lionie. Za Kommoda trywaje pierasłed, ale mienšy ad papłaredniaha: bylo heta ci nie praz upłyŭ žonki imperatora Marcii, jakaja była katehumenka, hatawałasia da chrostu. U hetym stalećci adnak chryścijanizm dziuŭna pašyrajecca — dachodzić da Indyi, Brytanii. Još mnoha nawarotaŭ, a najbołš u Azii mienšaj. Woš adnaho dnia da prakonsula Aryja Antonina przyšli ŭsie žychary niejkaha haradka, nazywajučy siabie chryścijanami. Niekalki z ich byli pakaryny śmierciaj, a inšych prokonsul atprawiŭ damoŭ, kaŭču: — durnyja, ci nia majecie serca, što sami choćacie ŭmłrac? (Tertul. Ad Scapul. 5). U hetym stalećci majem 10 papieŭ: ŭsie jany, jak i 4 z prošłaha stalećcia, byli zamučany, — pałaŭyli žyćcio swajo za awiečki swaje! Majem toŭ z hetaha času wialikich iślaŭnych mučanikaŭ: Felicija z 7 swaimi synami, Cecylija, Ihnat i Palikarp — biskupy i wučni św. Jana apostala, Justyn, Apolonij, Irenij biskup, i Tertulijan; apošnja čatry—wialikija apolohety abaroncy chryścijanstwa, jany pisali da imperatoraŭ i dawodzili im ab nia winnaści chryścijanaŭ i niesprawiedliwaści pierasłedaŭ. Heta była wajna krywi i idejaŭ. Heta stalećcie było tryumfam dzieła Rymu, bo štoraz nowyja i nowyja narody pakorna hnuli hałowy prad imperatarami, — ale

za łasku, a sabie pryznawaj słušuju karu za swaje prawiny.

4. *Stanawisia zašisody najnižej* (Łuk.14,10), dyk padniasuč ciabie najwyšej, bo nia isnuje najwyšejšaje bez najnižejšaha.

Nawialikšyja pierad Boham swiatyja hla-dzieli na siabie byccam na samych małych i čym bolšaja była sława ichniaja, tym jany byli pakarniejšymi.

Poŭnyja praŭdy i slawy niabiesnaje — nia imknucca da pustoj slawy.

Uhruntawanyja i ŭčwierdžanyja ŭ Bohu — nia mohuč nijakim čynam pyšnica.

Tyja, katoryja ŭsio, što tolki dobreje ma-juć, Bohu prypisajuć; nia šukajuć ludzkoj chwalby, ale taje, što ad Boha samoja i tolki taho pažadajuć i imknucca, kab Boha chwalić u samym sabie i ŭ wa ŭšich swiatych Jahonnych.

5. Dyk budź udziačnym za samaje mało-je, a budzieš hodny dostać wialikšaje.

Niachaj budzie tabie najmienšy dar za najbolšy, a na samy zwyčajny dar hladzi ty byccam na asabliwy.

Kali zważyš na hodnaść Daŭcy, — niwo-dzien dar Jaho nia zdasca tabie ani małym, ani maławartym.

Nia moža być małym toje, što daje Boh Najwyšejšy.

I kali-b na't Boh pakaraŭ nas i pasłaŭ nam ciarpierni i za heta dziakawać Jamu tre-ba, bo što-b nie zrabіў z nami — zašisody heta dziela našaha zbaŭleńnia.

Chto choča zachawać łasku Božu — niahaj budzie ŭdziačny, kali jaje Boh daje i

ciarpliwy, kali jaje zabiraje. Niahaj molicca, kab jana wiarnułasja, niahaj budzie čujny i pakorny, kab nie paminuła jaho.

R a z d z i e ł X I.

Ab małoj kolkaści tych, što lubiać kryž Jezusa.

1. Šmat u Jezusa achwoтникаŭ waładar-stwa Jaho niabiesnaha, ale mała takich, kato-ryja chacieli-b kryž Jahony nieści.

Šmat ma je Jon takich, što radašciaŭ cho-čuć, ale mała takich, jakija-b chacieli ciarpieć.

Šmat bačyć siabroŭ za stałom, ale mała tawaryšaŭ ustrymliaści Jahonaj.

Usie chočuć z Im wiesialicca, ale mała takich, što chočuć ciarpieć dziela Jaho.

Šmat chto idzie za Jezusam aź da ta-mańnia chleba, ale mała chto aź da pićcia z kielicha mukaŭ.

Šmat chto zachopliwajecca Jahonnymi cu-dami, ale mała chto jdzie śledam za hańbaju kryža.

Mnohija lubiać Chrystusa pakul nia su-strenucca z supračinaściami.

Mnohija chwalać Jaho i bahasłaŭlajuć, pakul dastajuć ad Jaho paciechi.

A kali Jezus ukryjecca i na chwiliu ich pakinie — adrazu narakajuć, abo ŭpadajuć ducham.

2. Tyja adnak, što Jezusa lubiać dziela Jezusa, a nia dziela swaje ŭłasnae radaści — bahasłaŭlajuć Jaho ŭ wa ŭšialakaj biadzje i

ŭ tym samym čaśie Chryścijanstwa trymała pal-mu tryumfu nad Rymam u zmahańni za wieru Chrysta. Ljecca kroŭ niawinnych pa cyrkach i te-atrach, ale ničoha nia značyć nijakaja siła. Hra-mada wiernych raście. „My — piša Tertulijan da sudźdzaŭ rymskich — napaŭniajem usio: wa-šy harady, wastrawy, krepaści, wašy kalonii, wa-ša wojska, wašy ŭrady, pałacy, waš senat, rynki i nie pakiniem wam ničoha — aprača samych swiatyń“ (Apol. c. 3). Kroŭ ljecca rakoju, ale nia-darma, bo, jak kliča tojža Tertulijan, „kroŭ mu-čanikaŭ jość nasieńniem chryścijanaŭ“...

Na trećiaje stalećcie prypadae historyja 5-ci apošich pierašleđaŭ. Wajna prociŭ chryśc-i-janaŭ ciapier bolš systematyčnaja i hwałtoŭnej-šaja. Kožny pierašled papiaredžany specyjalnym prawam, jakaje hawora, chto i jak maje być kar-ny. I woś dziela taho, što prašledy hetyja byli systematyčnyja, nadtaž hwałtoŭnyja i wostryja — trywali jany kudy mienš, karaciej, čym u proš-łym stalećci. Kaścioł ciapier prad uradam akaz-wajecca jak wialikaja tawarystwa relihijnaje, moc-naje i arhanizawaraje, jakaje pranikle ŭsio im-peryju. Urady majuć zadanie dosyć ciažkoje — nia wiedajuć, što rabić z chryścijanami: usich karać?—apuściejć harady i woskil... Woś tady dumajuć wybrać „bolš winawatyh.“ Karajuć śmierciaj adzinki bolš znanyja, słaŭniejšyja, kab dać „przykład“ inšym, jak heta bačym u aktach

św. Plonija, Cypryjana, Klemensa, Kwiryna. Bw tož čas, kali pryznawacca da chryścijanstwa nia bylo prastupkam, a ŭsieŭki wysiłek uradaŭ byŭ skirawany da taho, kab pieraškodzić pašyrańniu chryścijanstwa. Septymij Sewer, kab jaho ścis-nuć, kab jano nie razrastalasja, wydae ŭračysty zahad, jakim zabaraniaje rymskim hramadziar-am pierachodzić na inšyja čužyja relihii, a ŭsich nie-paśluchmianych kaža karać. Za hety čas najbolš achwiarau było pamiž katechumenaŭ (tyja, što pryhataŭlajucca da chrostu, što wuścacca kate-chizmu) i neofitaŭ (nowa achryšččanych). Maksy-milijan ničoha nie zmianiaje; pierašled skirowy-wajecca prociŭ kiraŭnikoŭ i duchawienstwa. Dla nowaha imperatora Decija heta wydajecca małym i woś jon nakazwaje ahułny pierašled prociŭ imieni chryścijanina, pačynajuć z dasiuleŭich najbolš strašnuju i hwałtoŭnuju wajnu. Choča raz na zašisody skončyć z Chryścijanstwam i za-wieści ŭ celaj imperyi adnu relihiju ŭradowuju pahanskiju. Woś kožny musić žjawicca da ŭra-du, padać swajo imia, wiek, miejsca, skul pachod-zić i tady, pawodle napisanych ustawaŭ, musić złażyć achwiary bahom pahanskim. Chto ŭsio he-ta wupaŭniu — atrymoŭliwaŭ knižačku (libellum), ci zaświedčaninie, chto nia wupaŭniu, ci nia mieu knižački — taho karali śmierciaj abo wyhaniali zusim z kraju. Z hetaha pierašledu bylo nadtaž mnoha mučanikaŭ, ale bylo tož i słabych, što

ciarpieńni serca hetak sama, jak i siarod radaści najwialikšaje.

I kali-b nawat nie chacieŭ nikoli dać im radaści — Jaho zaŭsiody wychwalali-b i zaŭsiody Jamu dziakawali-b.

3. O, skolki zdoleje čystaja luboŭ da Jezusa, nie pieramiešanaja z ŭłasnuju karyściu ci z luboŭju samoha siabie!

Ci-ž nia buduć najmitami tyja, što zaŭsiody šukajuć tolki radaści?

Ci nia wykazwajuć jany, što lubiać bołš siabie, čymsia Chrystusa, kali swaje vyhady i karyści ŭšciaž razwažajuć?

Dzie znajdzieš takoha, što chacieŭ-by Bohu služuć darma?

4. Ciažka sustrenuć tak aduchoŭlenaha čalawieka, jaki-b usiaho wyraksia.

Bo sapraŭdy ŭbohaha ducham i wolnaha ad usiakaha stwareńnia chto-ž znajdzie? „*Daloka i aŭ na apoŭnich hranicach cana Jaho* (Pryp. 31, 10).

Choć-by addaŭ čalawiek usiu majemaaš swaju — dyk i heta jašče ničoha.

I kali-b šmat pakutawaŭ i hetaha mała jašče było-b.

I kali-b usiu wiedu zdabyŭ — jašče jamu daloka.

I kali-b mieŭ chto wialikija cnoty i duža žarliwuju pabožnaść, — jašče šmat jamu nie chaŭala-b, heta znača, — nie chaŭala-b jamu adnaho, što najbołš patrebnaje.

Što-ž heta takaje? A heta, kab kinuŭšy

ušio, wyraksia samoha siabie, nie pakidajućy ničahusieńki z lubowi samoha siabie.

A kali ušio zrobić, što ŭvažaje za patrebnaje zrabić, — niachaj wiedaje, što ničoha nie zrabiŭ.

5. Niachaj nie ŭvažaje za wialikaje toje, što wialikim moža zdawacca, ale niachaj sapraŭdy ŭvažaje siabie za słuha niazdatnaha, pawodle toho, jak kaža Praŭda: *kali zrobiecie ušio, što treba zrabić, kažecie: słuhi my niazdatnyja* (Łuk. 17, 10).

Tady tolki sapraŭdy budzie mahčy być ubohim ducham i kazać z Prarokam: *sam ja adzin i ŭbohi* (Ps. 24, 16).

Adnak nihto ani bahaciejšy, ani mahutniejšy, ani swabadniejšy nia budzie, čymsia toj, chto zdoleŭ wyraksia siabie i ŭsiaho dy zdoleŭ hladzieć na siabie byccam na apoŭniha.

Što čuwać?

Dyj cicha — Ni dobra, ni licha...

— Ale jakaje tam „cicha!“ Na dware takaja bura, što nosa nia wytkneš. Heta, kažuć, św. Haljaš przykazaŭ pawymiaćać usie zakutki niabiesnija, bo siańnia, baćcye, 1-ha sakawika — pačynaiecca wiasna. Ale moža i dobra, što nia možna wyjści z chaty; ŭčora wiečaram na adzin mamencik wyjšaŭ ja z chaty i to nia rad astaŭsia; kudy tolki stuپی, zara pytajuca: „Panie, Wietrahon (majo takaje proźwišča)! što čuwać? moža pamienšyli padatki? moža toje-heta, a moža wun što?... Kažu im: „Ludzi! čytajcie hazety:

nia wytrywali muk i paddalisia, składajućy achwiary bałwanom. Byli toŭ i hetakija, što mieli fałšywyja zašwieďčanin; jany ich kuplali za hrošy. Pa karotkaj prorwie imper. Waleryjan pačaŭ iznoŭ wajnu. Usich biskupaŭ, ksiandzoŭ, dyjaka-naŭ—usio duchawienstwa špierš wyhańiali z kraju (zahad 257 h.), a paźniej (258) usich karali śmiercioj. Taksama najwyšejšych uradnikaŭ imperyi — senataraŭ, ślachtu, wajennych — chryścijanaŭ čakała śmierć, a žančyn wyhnannje: pry hetym zabirali ad ich usio ich dabro, była absalutnaja kafiskata. Prawa heta ŭpała razam z tym, jak cezara začynili ŭ turmu. Syn Jaho Gallienus u 260 h. waročaie Kaściołu ušio zabaranaje prad hetym dabro i przyznaje chrystyjanizm za religiju dazwolenuju (religio licita). Ale heta nie kaniec, — przyšoŭ apoŭni pierasied najstrašniejšy. Deoklecijan wydaje adzin za druhim aŭ 4 zahady.

U pieršym zabaranajae chryścijanam žbiracca, przykazwaje znišćyć kaścioły, spalić knihi światyja, wyhańać z uradaŭ chryścijanaŭ i mukami, chto nia choča pa swajej woli, zmusić adračysia Chrysta. Asabliwa ciarpieli Chryścijanie ŭ wojsku.

U druhim zahadzie przykazwaŭ Deoklecijan znajści ŭsich duchoŭnikaŭ chryścijanskich i začynić ich u turmu. U trecim zahadzie ŭstanoŭli-

waŭ jon śmierć na ŭsich, chto nia wyraksia chryścijanstwa. U čačwertym padaŭaŭ „sposaby ahułnija zmušać usich, u koŭnym kral i horadzie da składańnia achwiraŭ bahom“ (Eusebius, De Mart. Palaest. 3). Heta prawa, przykazwajućy „zmušać usialakim sposabam“, dawała ŭradom poŭnuju swabodu mućyć i ździekawacca nad chryścijanami. Pierasied hety byŭ najkrywawiejšy i daŭ najbołš mučanikaŭ Kaściołu. Majem u hetym stalećci 15 papiežaŭ i ŭsie jany padajuć achwiraŭ strašnaha pierasiedu. Padajuć najpiakniejšyja kwietki chryścijanstwa, — heta 14-letni Pankracy, 13-letniaja Agnieška, maładzieńki akolita św. Tarsicij, lewita Łaŭrenty i mnoha, mnoha inšych, jak św. Sebastijan, presbiter Kalepodyj, Konsul Palmucij z žonkaj i celym domam — 42 čalawiek, senator Simplicij sa swaimi—68 čał., 1104 žaŭniery ŭ adzin dzień (5 wie-rašnia) Palacca celyja harady, bo žychary ŭ ich usie chryścijanie (7 lutaha). Za adzin miesiac zasudžana na śmierć 17 tysiać chryścijanaŭ (26 krasawika). I hetak biez kanca: sotni i tysiaćy i miliony niawinnych addajuć swajo życie za Chrysta. Ale heta byŭ nie ślapy, śalony supraciu ŭladzie, — heta była świataja, dzieła mnohich niezrozumiełaja, wytrywałość u praŭdzie, wytrywałość zrodžanaja čystaj, proŭdziŭaj miłaścij da Chrysta, aplortaj na hlybokim zrazumieńni Jaho nawuki.

tam mnoha čaho dawiedajeciesia sami.“ „A što, hazeta chleb daść? Woś tolki kab źmienšyli padatki!... Na što jany patrebny i h. d., i h. d.“

Mušu choć tut adkazać na tyja zakidy i žali maich susiedaŭ.

Padatki płacić treba, ale nia treba płacić padatkaŭ dwajnych i lišnich.

Ja sam spatykaŭ takich, što płacili; „Zhubiŭ, kaž, kwitok i woś treba druhi raz płacić.“ A ŭ druhoha mileńki synoček skuryŭ kwitok na papiarosku. A ŭ trećaha sekwestrator praz pamyłku ździor lišni padatek i h. d.

Ja, bywajučy pa świcie, jak Wietrahon, bačyŭ mnoha ludziej i čuŭ mnoha cikawašciaŭ.

U Šwecyi, u prawincyi Dalekarlien, jość takaja hmına — Orsa, katoraja nie biareć sašims padatkaŭ. Čamu? A woś jak: hmına tak bahata lasami, što ŭ 1930 h. mieła z lasoŭ čystaha dochodu bolš za 100 tysiać karon i hetym pakrywaje padatki. Ale takaja Orsa musić adna na świcie?

Bo woś u Bawaryi, ŭ miastečku Lendaŭ, hmına dumaŭ, dumaŭ, adkul uziat hrošy i dadumaŭsia woś jak: nałažyli padatka na dziaŭčat, katoryja stryhlisia, jak chłopcyy. Dyk woś biednieńkija musili płacić, ale waŭasy strygli i pošle, bo pajšla takaja moda. Adna-ž baba jak zajełasja — „nie zaplaču, kaž, choć mianie zaręčle!“ i ŭsiožytki astryhlisia kortska. A była heta baba wučonaja; napisala ŭ hazety, narabiła homanu na celuju Niamieččynu i hmına Lendaŭ musila źnieć taki haniebny padatek.

Kab my byli bolš taŭkowija i čytali hazety, dyk peŭna abarėniliŭsia-b ad lišnich padatkaŭ. Žalejem piać złotych na „Chryścijanskiju Dum-

ku,“ a płacić pa 20, ci bolš złotych padatkaŭ dwajnych, zabytych, pamyłkowych i lišnich.

Ci ž nia praŭdu Wietrahon kaž?

Treba takža wiedać, što kožny pawinien ščadzić hrošy i nie wydawać naprasna. Što mušim pakinuć harełku i papiarosy, dyk ab hetym i hawaryć nima čaho! Lepš užo tyja hrošy kinuć u rečku, ci ŭ wahoń, jak prapić, ci prakuryć. Ad pjanstwa i ad kureńnia zacihaŭwajecca praklaty nałoh, prywyčka. Ale i na druhim, nawiet niby karysnym, treba ščadzić. Haspadar nie pawinien płacić na prawa-lewa za toje, što pawinien zrabić sam. Užo-ž wielmi stydna, kali haspadar sam sabie nie załataje botaŭ, nawiet nie saŭje puhi — ŭsio kuplaje, za ŭsio płacić, a ŭmieje tolki naračać. Woś dyk durny!

Panienki चाहनुć z siamji ostatni hroš, kab kupić pančoški, parkaliki i ostatniaj mody kalošy. Kali wy nia werniećiesja da swaich pałatnaŭ, da kałaŭrotka i krosnaŭ, dyk wy, panienacki, nia warty dobraha słowa. Sto razoŭ byli pryha-žejšyja našy daŭniejšyja tkanyja sukienki, jak ciapierašnja kramnyja łachi.

Jość na Bielarusi adno miastečka, nawiet skažu jak nazywajecca (tolki pomnicie, bratočki, sakret! kab nihto mianie nia wykazaŭ)... nazywajecca jano... (uch! kab tolki nie dawiedaliŭsia, što heta ja pišaŭ, bo i tak na mianie złujucca)... nazywajecca... Alšany!

Woś tam wyjšja takaja kamedyja: pierad wajnoj dziaučaty, baby i dzieci, a nawiet mužčyny i chłopcyy, rabili na prodež rukawički sa zwyčajnych waŭnianych nitak. Daŭniej mužčyny časali woŭnu na ručnych šotkach, baby prali na specyjalnych kołach, pošle stali časac woŭnu na wialikich ručnych časalniach, a praści na ka-

Jakajaž tam była wiera, kali toje, u što chto weryŭ, śmieła wyznawaŭ i skarej umiraŭ, čym wyrakaŭsia! Jakajaž była tam nadzieja, kali dzie-la Chrysta ŭsio addawali, na't haławu i to z radašciaj, pomniačy słowy Jaho: „sto raz bolš atrymaj“ toj, chto adrokysja ŭsiaho, pojdzie za Im! A jakaja-ž tam miłaść była, kali staŭšy prad sudom i majučy da wybaru: słowam tolki wyračysja Chrysta, ci ŭmierci, kinuć na achwiaru tolki paru ziarniat kadziła, ci addać žyćcio, — wybiraŭi adrazu śmierć i ŭmirali starod strašnych mukaŭ! Jakoež tadv bylo ich prakananie ab praŭdziwaści nawuki Jezusa, jak pawodle jaje musili jany żyć, kali i ŭmirali pawodle jaje!... I woś heta wiera, nadzieja i miłaść da Chrysta i bliźnich, z jakoj na't dziwilisia samyja pahan-cy, pieramahła ŭsie trochwiakowija natuhi ludzkoj i piakielnaj siły. Woka Božaje apiakawałasja swaimi wybranymi dziećmi. Woś imperatar Kanstanty praz małitwu chryścijanaŭ z pomačaj Božaj u 312 h. pieramahaje swajho praciŭnika Maksencaha. I heta była pieramoha Chryścijanstwa nad pahanstwam. U nastupnym hodzie 313 Kanstanty wydaje zahad u Milanie, jakim chryścijan-stwu nadaje poŭnuju swabodu, roŭnyja prawy z usimi inšymi relihijami i zwaročwaje Kaściołu

ŭsio dabro, što hahełut urad pazabiraŭ. Ale heta nia ŭsio. Za imper. Julijana Apostata (adstup-nika) (360—363) wybuchaŭ iznoŭ pieraśled, jak-i adnak trywaje tolki praz 2.hady. Byŭ heta apošni dryh užo pahasajučaha pahanstwa!..

Tryŭmf Kaścioła byŭ poŭny! I chacia paž-niej paŭstawali i wybuchali i siońnia jšče wybu-chajuć u rožnych krajach patajemnyja ci jaŭny-ja pieraśledy, adnak Kaściołu jany nia strašny, bo jany jaho nie astaŭbajuć, ale ŭzmacniajuć! Patreba tolki, kab my byli hatowy zaŭsiody, ma-jućy prad wačyma św. mučanikaŭ prykłady, paj-ści ŭ boj za Chrysta, za naš Kaścioł św. z pieś-niaj na wusnach: „Chrystus vincit“ — Chrystus pieramahaje!...

Wypiswajcie Kataloh, a z jaho — pa tannaj canie knižki, abaznačanyja čyrownym atra-mentam!

Bielaruskaja Kniharnia „PAHONIA“ Wilnia, Ludwisarskaja 1.

łaurotkach. Rabili rukawicki „na tandent“ na hru-
bych prutkach „ihlicach.“ Zrobleny tawar prada-
wali kożnuju subotu wiečaram u Chajki, ci ũ
Abramki; kuplali sieladcy na wiačeru, a dzieciam
abaranki i draždźe na zaŭtra da blinoŭ. Tak
żyło celaje miastečka da wajny 1914 hodu. Usie
kruhom prazywalu ałsancu „pančoŭnikami,“ ale
jany mieli kusk chleba, a subotaj kusk piraha.

Jak pryjšli niemcy 1915 h., usie pančoŭni-
ki kłapnuli na zaŭsiody. Dziaučaty kćak pałotnaŭ
nia ņmieli, kuplali ŭsio kramnaje, a tut i niama
zašto. Choć ty zuby na palicu! I woś jašče ho-
ra: panienki astalisia ũ starych dziewach, bo nie
ŭmiejaly kćak, dyk na wioski nia zdanyja...

Woś prykład, jak drenna wychodził my na
kramnych parkalikach. Musimo wučycca praści
i kćak; musimo adziawacca ũ swaje pałotny:
wiarnucca da starych abyčajaŭ, pryčylicca da
rodnaje ziamielki — maci. Nie raskidać hroŝy
na harełku, papiarosy, na mody i parkaliki. Tre-
ba ŭsio rabić samym. Nie marnawać času na
kartach, na plotkach i narakañni! Čytać hazety
rodnaja, prostyja, našyja bielaruŝykaja.

Tak wam takjuje woś znajomy susied i pry-
jacieli Wincuk Wietrahon.

Relihijsna - hramadzkaja niwa.

Św. Ajciec i biezrabocicie. Wialikaje niaščas-
cie narodaŭ, jakim jość biezrabocicie, zajmaje takža ŭwa-
hu i św. Ajca, jaki swaimi zwarotami da narodaŭ z do-
brymi radami dapamahaje laćcy hetu hramadzkuju balač-
ku. Apoŝni raz św. Ajciec zakranuŭ hetu sprawu ũ swa-
jej pierŝaj mowie praz radio.

Nowy zakon prociŭ relihii niadaŭna wydala
rasiejskaja kamunistyčnaja ŭlada. Zakon hety, jašče bol-
šym jak dahetul, abkładaŭ ŭŭŭatny i duchawienstwa pa-
datkami i abstaŭlaje ich jašče trudniejŝy farnalnymi
wymohami.

Niezaležnaść ad Maskwy prawasłaŭnaj za-
chodnia-eŭropejskaj cerkwy nastupiła ŭžo akančałna, bo
Konstantynopalski patryarch przyŭni hetu sprawu za cal-
kom zhoŭnuju z prawami cerkwi. Takim pieršym niezale-
žnym ad Maskwy eŭropejskaj cerkwy biskupam žyjała-
jacca mitrapalit Jeŭłohi.

Sajuzy katalickich lekaruŭ. Katalickija leka-
ry majuć swaje asobnyja sajuzy ũ Francyi, Anhlii, Beħil,
Holandyi, Italii, Hiŝpanii i Portuhalii. ũ Niemiejčynie le-
kary kataliki naležać da katalickaha sajuzy akademickaha.

Za pawarotam da Katalickaha Kaŝciołku
wykazawajucca apoŝnim časam niekatoryja wydatnyja ŝwe-
dskija protestanskija pastary.

Encyklika ab žanimstwie, jakuju niadaŭna
abjawiu ŭŭietu św. Ajciec. spatykaje ŭŭciaż bolš pryčyl-
naha przyznañnia.

**Narada mižnarodnych Syndykataŭ Chryŝ-
cijanskich,** jakaja niadaŭna adbyłasia ũ Bordo, przyŭnia
cely rad cennyh pastanoŭ ũ kierunku palepszañnia sian-
nieŝnaha ekanamičnaha kryzysu i biezrabocicia.

U wabaronie rodnaj mowy. Arcybiskup u
Zagrzebi (Juhasławia) wydaŭ niadaŭna pastyrski list
da swaich dwecezyjaŭ, u jakim pratestuje prociŭ praŝedu ũ
Italii slowenskaj mowy ũ kaŝciele, a takža padčorkiwaje,
što heta łamañnie tam prawa przyrodnaha i Božaha adby-
wajucca nia hłedziać na holas u wabaronie heťaha prawa
św. Ajca i italickich biskupaŭ. Praŝedwanym spaha-
dajem takža i my bielaruŝy, jakija na swajej skury adču-
wajem, što znača nia mieć rodnaj mowy u żyćci kaŝ-
cielnym.

Bielaruŝkaje žyćcio.

Pratest Biel. Nac. K-tu prociŭ praŝedu bie-
larusaŭ u Sawieckaj Bielaruŝi adbyłasia 22. II. siol. h. z
przyčyny samahubstwa praf. Ihnatoŭskaha i Kupaly.

Z wydawieckaj niwy. Wyšli z druku: „Za-
ranka“ — časopiŝ dla dzieciej, knižyca — „Palityčnyja i
hramadzkija kirunki ũ minuŭŝyñynie i sučasnaŝci“, napi-
saŭ Wuh. Wyd. „Ślachu Moł.“; wyŝiła takža drukam sojmawaja
pramowa pastia F. Jaremiča, jakuju ŭłady skan-
fiskawali.

Zabarona ŭwiatkawać Wialikdzieñ. Hazety
padajuć, što siolta kamunisty u Saw. Bielaruŝi ŭwiatka-
wać Wialikdzieñ nie daszwalac.

Niedachop nasienñia. Hazety piŝuc, što ũ Saw.
Bielaruŝi pradbečycca niedachop zboža na wiasnawyja
pasiewy.

Likwidacyja bielaruŝkaj ŝkoły. Apoŝnim ča-
sam u Saw. Bielaruŝi, aprača aħulnaha praŝedu bielaruŝ-
skaha žyćcia, kamunisty niŝcać takža bielaruŝkaju ŝkołu.

Miesiac žaloby Bielaruŝykija studenty z przyč-
ny bałŝawickaha teroru, jaki dawioŭ da ŝmierci praf. Ih-
natoŭskaha i Kupaly, abjawili miesiac žaloby, na znak
jakoj bielyja swaje ŝapki abŝyli čornaj krepaj.

Bielaruŝykaja wiečaryna, ładzanaja Biel. Stud.
Sajuzam, adbyłasia 7 het. mies. ũ sali Wil. Biel. Himna-
zii. Była adyhrana drama Tabahočnaha „Zmahary za ideju“.

„Zanočaja Sprawa“. Pad hetkim zahałoŭkam
wyŝuŭ pierŝy numer miesiačnika, paŝwiačanaha žanočym
sprawam.

Palityka.

U Polŝcy da wažnych za apoŝni čas žywiŝčuŭ
nalezac: praca ũ Sojmie nad žmienaj Konstytucyi, pro-
jekt sialanskich partyjaŭ zlučycca ũ wadnu, a takža dalej-
ŝy ŭzrost biezrabocicia, jakoe ad 21 da 28 lutaha pawie-
ličyłasia na 3,844 asoby. Usich biezrobotnych ciapiet u
Polŝcy 365,648 čalawiek.

Morski dahawor. Try dziaŝrawy — Francyja,
Italija i Anhlija podpisali supolny morski dahawor, jaki
maje wialikaje značeñnie ũ sprawie sužyćcia eŭropejskich
dziaŝraŭ.

Zluč. Stany Ameryki pačali arhanizawanuju
i wytrywaluju baracbu z biezrabociciem. Dziakujućy hetaj
baracbie biezrabocicie tam ŭžo žmianŝajacca. Biada tolki
ũ tym, što amerykaŭski ŭrad miŝ inšym za sposab barac-
by z biezrabociciem uwažaŭ takža i wysialeñnie čužyncuŭ,
a heta pawialičyć biezrabocicie ũ druhich krajoch.

Sawieťy bajacca napadu. Apoŝnim časam u
sawieckich hazetach pajawilasja wiestka, što byccam eŭ-
ropejskija dziaŝrawy rychtjuć wajenny napad na S.S.R.R.
Da heťaha planu, pawodle bałŝawikoŭ, byccam naležać:
Polŝca, Finlandyja, Łatwija, Estonija, Rumynija. Naskolki
hetu bałŝawicki strach mae podstawy — žhadeć trudna.

Indyja i Anhlija. Wostraja baracba miŝ indu-
sami na čale z staŭnym Gandim i Anhlijskim uradam
zakončyłasia dahaworem. Takim čynom u Indy nastupiŭ
časowy supakoj, ale tolki časowy, bo Gandi dumki ab
niezaležnaŝci Indusaŭ nie zrakajacca i dalej.

Sprawa Uŝch. Halicyny. Niadaŭna ũ Bruk-
seli adbyłasia žydz „Pracyelaŭ Lih Narodaŭ“, na jakim
miŝ inšym była razwažana sprawa wiadomaha „ŭŝpaka-
jeñnia“ Uŝch. Halicyny. Zahraničnija delehaty wostra
wystupali prociŭ dzikich polskich sposabaŭ baracby z ukra-
incami.

Čornaja knižka. Zahraničaj pajawilasja knižka,
apraŭlenaja ũ čornuju aprawu, jakaja dakładna apiswaje
ŭsie žudasnyja padziei ũ bieraŝciejskaj turmie z „ryŝta-
wanymi pasłami. Apisañnie henyh padziejaŭ papieradže-
je pradmowa wiadomaha belhiŝskaha socyjalista Wander-
welde, jaki sučasnuju polskuju sojmawuju bolŝaŝe nazy-
waje „hnilom narodu“.

Wilenskija nawiny.

Wizytacy I. E. Arycybiskupa adbuducca wiasnoj i letm. I. E. Arycybiskup maje za hety čas adwiedać 115 parafijaŭ.

Kirmaš u dzień św. Kazimiera. jaki daŭniej słyŭ na ŭwieś kraj, sioleta byŭ nadta małeńki. Tłumačyc- ca heta ciazkim pałaženнем kraju.

Chryścijanski Narodny Uniwersytet ŭ Wilni zładziŭ cely rad lekcycjaŭ na hramadzkija temy ŭ świat- le chryścijanskaj nawuki.

Biezraboćcie zamiešć zmienšycca — pawoli pawialičajacca. Naleža jano da najbołš balučych niedama- hańniaŭ žyćcia Wilni.

Ukraiński wiečar adbyŭsia ŭ Sali „Apollo“ 7 hetaha miesiaca ŭ češć praroka Ukrainy Tarasa Seučen- ki, ad śmierci jakoha minula 70 hadoŭ. Prahrama wieča- ru była cikawaja i bahataja. Ładzili wiečar ukrainskija studenty, što wučacca ŭ Wilni.

Litoŭski wiečar ŭ tej-ža sali adbyŭsia 8 hetaha mies.. jaki zładzili litoŭskija skaŭty z pryčyny piacilečcia swajho isnawańnia ŭ Wilni. Prahrama cikawaja i dobra wypaŭniena.

Roznyja cikawaści.

Niamy pačaŭ hawaryć. U wioscy Hurawa zda- ryŭsia cikawy wypadak. Sielanin Adam Akuška na wajnie straciŭ mowu, budučy kantuzjowany. Na wajnie byŭ jon razam z synam, jaki byŭ ŭziaty ŭ rasiejskuju niawolu. Ad taho času prajšo adzinaccac hadoŭ i niamy straciŭ usiokuju nadziej u kaliniebudź ubačyć swajho syna. Az nie- spadzieŭki syn jaho niadaŭna wiarnuŭsia. Stary Akuška tak uzradaŭsia, što z radašci pačaŭ hawaryć. Wiešć heta jak maŭlanka abiehla ŭsie wokolicy i praz hazety dastalasja na šyrokij świat.

Nowy kalendar. Ciapierašni kalendar. pawod- le jakoha kirujecca ŭsie žyćcio naša, maje niamala nie- dachopaŭ. Woš-ža wučonyja redziac paprawić jaho. Heta- ja dobraja rada znašla adhalosak, jak u paasobnych dziaŭstwach Eŭropy, tak i ŭ Lizie Narodaŭ Sioleta ŭwo- sieni Lizie Narodaŭ roznyja dziaŭstwy prastawiac swa- je projekty paprawy kalendara, a užo Liha na padstawie henych projektaŭ prystupie da paprawy kalendara. Miž inšym spadziajacca, što budziem mieć hod nie z dwana- caci miesiacaŭ, a z trynaccaci.

Miacielica z piarunami. Sioleta mnohašniež- naja zima zdabyłasja i na takija cikawija rečy. Z Londy- nu pawiedamlaŭ, što ŭ pačatku sakaŭnika siol. hodu by- ła tam wialikaja śniežnaja zawieja, padčas jakoj blisnu- ła melanka i ŭdaryŭ silny piarun.

Paštoŭaja skrynka.

W. W. Atrymali, žmiaščajem, dziakujem. Wašy ar- tykuly cenny tym, što jany duža sučasnyja i papularnyja. Ks. M. W. 21 zł. atrymali, reždziaili tak, jak Wy prosicie. Woš-ža ŭ hetym i biada, što dla prawasłaŭnych Bielarusau, ci dla bielarusau unijataŭ pa bielarusku ni- čoha nie wydaŭacca, a wialiki užo čas i patreba zrabić heta. „Chr. D.“ služa pradusim dla Bielarusau katalikoŭ.

D. A. Atrymali, ale pakuišto nia drukujem, bo ŭsie zdarejacca rečy nahlejšyja. Užo nam aź stydna prad Wa- mi, što tak doŭha nie karystajem z wašych prac, ale ničo- ha — prydzie čas, u nas ničoha nia hinić. jak ab hetym mahli i Wy sami prakanacca.

B. K. Wierš Waš dobry, u walniejšym numary na- drukujem. Pišycie bołš, prydaŭacca!

NAD PRORWAJU.

Kudyž pajdu? Z darohi žbiiusia,
A ściežka, pa jakoj brydu,
Da prorwy ciomnaj dawiala
I dałš nia ŭjecca...

Kudyž pajdu?
Dziež moj prawodčyk? Mo' spyniusia,
Zhubiŭšy sam darohi śled,
Mo' niedalok dzie prytaŭsia
I prytušyŭ lichtarni świetl...

Ci choča tolki jon
Pačuć majej niadoli stohn,
Kab stašaš ja swaju
Paznaŭ u čužym kraju
I ŭpierad sam nia rwaŭsia?
Adnak i ŭ ciomrach jość urok
I ja maŭču...
Ŭ hrudziach burlic upor —
Nie adkliknuš! Choć čuju jaho krok,
Choć čuju zoŭ prawodčyka —
Nie adkliknuš...

Hladžu u wys i baču — zor
Załočany wianok
Ahortwaje prastor
I zichacić zdalok.

I hoža mlečny puć
Bialeje i dryžyć,
Moŭ aniely latuć
Wiasiołat hramadaj
I liłji la hrudziej
Prytrymliwajuć rukoj.

A wusnaŭ ich purpur
Hymn miłašci pajie
I ljecca zykaŭ chor
Ŭ padniebnaj siniiawie.

Ci-ž ja kudy pajdu! —
Mnie dobra ŭ wys hladzieć.
I choć aniola piešń,
Što ljecca ŭ wyšyni
I cicha latucieć
Nad krajem hibiŭni.

B. Klapacki.

I. S. Z Wašych wiestak skarystajem u nastupnych numiarach „Chr. D.“ Z wieršaŭ-ža skarystać trudna — jany zaslabija. Pišycie nam češciej ab tym, što ŭ Was čuwać, jak žywiecca. Našu časopiš Wam pasyłajem.

Ad w. B. Za 2 zł. i 50 hr. dziaku- em, časopiš pasy- lajem.

Ut. K. 2 zł i 50 hr. atrymali, dziakujem. hazetu pasyłajem.

16, 17 I 18 HETAHA MIESIACA Ŭ KAŚCIELE ŚW. MIKAŁAJA Ŭ WILNI, A H. 5 PA PAŬ- DNI BUDUĆ ADBYWACCA REKOLEKCYI DLA BIELARUSAŬ KATALIKOŬ.

Redaktor-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ
Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arycybiskupa Mitrapalita

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawalnaja wul. 6 10.